

Yarasheva Yulduz Roziqovna

Buxoro tuman 1- son texnikumi o‘qituvchisi.

Annotatsiya: *Ushbu maqolada tarbiya fanining nazariy va amaliy asoslari, uning jamiyat va shaxs hayotidagi roli, zamonaviy pedagogik yondashuvlar, milliy tarbiya tizimi va istiqboldagi rivojlanish yo‘nalishlari batafsil yoritiladi. Mazkur maqolada tarbiya fanining jamiyat va shaxs hayotidagi o‘rni, uning vazifalari, zamonaviy yondashuvlar va pedagogik jarayondagi ahamiyati haqida fikr yuritiladi. Shuningdek, tarbiyaning milliy qadriyatlar asosida olib borilishi muhimligi ta’kidlanadi.*

Kalit so‘zlar: *tarbiya, shaxs, pedagogika, milliy qadriyatlar, ma’naviy rivojlanish, oila, maktab, axloqiy tarbiya, shaxs, qadriyatlar, pedagogika, axloq, milliy tarbiya, oila.*

Tarbiya avlodlar almashinuvining asosiy tamoyili bo‘lib, u orqali madaniyat, axloq, bilim va qadriyatlar avloddan avlodga uzatiladi. Tarbiya fani esa bu jarayonni ilmiy asosda o‘rganadi, uning qonuniyatlarini, uslublarini, shakl va vositalarini aniqlaydi. XXI asrning chaqiriqlari – globallashuv, texnologik taraqqiyot, ma’naviy inqirozlar sharoitida tarbiya fanining o‘rni va ahamiyati yanada ortmoqda. Inson tarbiyasi qadimdan eng muhim ijtimoiy masalalardan biri bo‘lib kelgan. Tarbiya – bu shaxsni ma’naviy, axloqiy, estetik, jismoniy va intellektual jihatdan shakllantirish jarayoni bo‘lib, uni jamiyatning faol a‘zosi qilib yetishtirishni maqsad qiladi. Tarbiya fani esa aynan shu jarayonni ilmiy asosda o‘rganadi, tizimlashtiradi va samarali usullarni ishlab chiqadi.

Tarbiya fanining asosiy tushunchalari va vazifalari

Tarbiya fani – pedagogikaning tarkibiy qismi bo‘lib, u quyidagi asosiy yo‘nalishlarda faoliyat yuritadi:

- axloqiy tarbiya – yaxshilik va yomonlik mezonlarini tushuntirish;
- ma’naviy tarbiya – shaxsni ichki dunyosi va e’tiqodini shakllantirish;
- estetik tarbiya – go‘zallikni anglash va qadrlash tuyg‘usini rivojlantirish;
- jismoniy tarbiya – sog‘lom turmush tarzini targ‘ib qilish;
- mehnat tarbiyasi – mehnatga mehr va mas’uliyat bilan qarashni o‘rgatish.
- shaxsni ijtimoiy hayotga tayyorlash;
- axloqiy mezonlar va qadriyatlarni singdirish;
- milliy va umuminsoniy qadriyatlar asosida ma’naviy kamolotga erishish;
- yosh avlodda ijobiy fe‘l-atvorni shakllantirish.

Bu yo‘nalishlar orqali insonda har tomonlama kamolotga erishish imkoniyati yaratiladi.

Tarbiya va shaxs kamoloti

Shaxs kamoloti – bu har bir insonning o‘z imkoniyatlarini to‘liq ochib borishi, jamiyatda o‘z o‘rnini topishi va foydali faoliyat yuritishidir. Tarbiya bu jarayonda yo‘l-yo‘riq ko‘rsatuvchi, yo‘naltiruvchi vosita sifatida qatnashadi. Yaxshi tarbiya olgan shaxs:

- maqsadga intiluvchan,
- halol va vijdonli,

ijti Xulosa qilib aytganda, tarbiya fani nafaqat pedagogik, balki ma’naviy, ijtimoiy va madaniy jihatdan ham beqiyos ahamiyatga ega. Kelajak avlodni barkamol inson sifatida voyaga yetkazishda bu fan va uning amaliy yondashuvlari asosiy vosita bo‘lib xizmat qiladi. Tarbiya – bu shunchaki ta’limni to‘ldiruvchi emas, balki shaxsni to‘liq shakllantiruvchi poydevordir.

- moiy faollikka ega,
- o‘zini va boshqalarni qadrlaydigan inson sifatida shakllanadi.

Tarbiyaning ijtimoiy institutlari: oila, maktab, jamoatchilik

Tarbiya jarayoni faqat maktab yoki o‘qituvchi zimmasiga yuklanmasligi kerak. Bu jarayon quyidagi asosiy institutlar orqali amalga oshiriladi:

- **Oila** – birlamchi tarbiya maskani. Bola ilk axloqiy tushunchalarni aynan oilada o‘zlashtiradi.
- **Maktab** – ilm berish bilan birga axloqiy va ijtimoiy tarbiyaning asosiy manbasi.
- **Jamoatchilik va ommaviy axborot vositalari** – yoshlarning dunyoqarashi va qadriyatlariga kuchli ta’sir ko‘rsatadi.

Har bir institut o‘zaro uyg‘unlikda ishlagandagina tarbiya samaradorligi ortadi.

Tarbiya fanida zamonaviy yondashuvlar

Bugungi kunda tarbiya faniga zamonaviy yondashuvlar kirib kelmoqda:

- **Shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv** – har bir bolaning individual qobiliyatini e’tiborga olish;
- **Interfaol metodlar** – o‘quvchilar ishtirokini ta’minlaydigan uslublar (munozara, rolli o‘yin, loyiha ishlari);
- **Axborot-kommunikatsion texnologiyalar (AKT)** – vizual, audio va interaktiv materiallar orqali ta’sirchanlikni oshirish.

Milliy qadriyatlar asosida tarbiya

Tarbiya fanida milliy qadriyatlar – muhim tayanchdir. O‘zbek xalqi azaldan buyuk allomalari, adolatli qadriyatlari bilan tanilgan. Yosh avlodga milliy g‘urur, vatanparvarlik, ota-onaga hurmat, mehnatsevarlik, poklik kabi fazilatlarni singdirish – zamonaviy tarbiyaning asosiy maqsadlaridan biridir. Tarbiya jarayoni o‘zbek xalqining boy tarixiy merosi, urf-odatlar va qadriyatlariga tayanishi kerak. Ayniqsa, oilaviy tarbiya – bu jamiyatning asosiy bo‘g‘ini sifatida muhim rol o‘ynaydi. Farzandlarda hurmat, vatanparvarlik, sabr-toqat, mehnatsevarlik kabi sifatlarni shakllantirish uchun ota-ona va pedagoglarning hamkorligi zarur.

20-May, 2026-yil

Zamonaviy tarbiya yondashuvlari

Hozirgi globallashuv davrida tarbiya tizimi ham yangicha metod va texnologiyalar asosida olib borilmoqda. Mediatizatsiya, axborot texnologiyalarining keng tarqalganligi yoshlarning dunyoqarashiga ta’sir ko’rsatmoqda. Shu sababli, tarbiya fanida quyidagi yondashuvlar muhim:

- interfaol metodlar (munozara, debat, loyiha ishlari);
- shaxsga yo’naltirilgan tarbiya;
- ijtimoiy faoliyatga asoslangan tarbiya.

XULOSA

Tarbiya fani – insonni shakllantiruvchi va jamiyat taraqqiyotiga xizmat qiluvchi muhim fanlardan biridir. U orqali ma’naviy barkamol, axloqiy yetuk, ijtimoiy faol shaxslarni tarbiyalash mumkin. Oila, maktab va jamoatchilik hamkorlikda ishlasa, bu borada katta yutuqlarga erishish mumkin. Shu bois, har bir pedagog, ota-ona va mutasaddi tarbiya mas’uliyatini chuqur anglab, zamonaviy yondashuvlar bilan ishlashi zarur. Xulosa qilib aytganda, tarbiya fani nafaqat pedagogik, balki ma’naviy, ijtimoiy va madaniy jihatdan ham beqiyos ahamiyatga ega. Kelajak avlodni barkamol inson sifatida voyaga yetkazishda bu fan va uning amaliy yondashuvlari asosiy vosita bo’lib xizmat qiladi. Tarbiya – bu shunchaki ta’limni to’ldiruvchi emas, balki shaxsni to’liq shakllantiruvchi poydevordir.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Karimov I.A. “Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch”. – T.: Ma’naviyat, 2008.
2. Pedagogika va tarbiya nazariyasi. O‘quv qo‘llanma. – T.: O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi, 2022.
3. Abdullayeva M. “Milliy qadriyatlar asosida tarbiya tizimi”. – T.: Fan, 2020.
4. UNESCO. “Education for Sustainable Development”. – 2021.